

- Yelnikova G.V., Zaichenko O.I., Maslov V.I. and others. Theoretical and methodical bases of modeling of professional competence of heads of educational institutions: monograph. K.; Chernivtsi: Books-XXI, 2010. 460 p. 4.
- Zvereva V.I. Organizational and pedagogical activity of the head of the school, 2nd edition, revised and supplemented. - M: New School, 1997 - 320 p.
- Kapchenko L.M. Modeling of organizational and pedagogical activity in the management system of vocational schools: dis. cand. ped. Sciences: 13.00.06 / University of Management. Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. K., 2010. 150 p.
- Morozova T.V. Diagnosis of teacher success: Collection of methodical materials for principals and deputy principals of schools. M.: Center "Pedagogical search", 2001. p. 72.
- Pikelna V.S. New learning technologies. Labor and professional training of young people: problems and ways to solve them: a collection of scientific papers. Kryvyi Rih: IVI, 2002. Issue. 4. pp. 4–11.
- Rozhnova T.E. Management of vocational school on the basis of innovative technologies: dis. ... Cand. ped. Sciences: 13.00.06 / SHEI "UMO" NAPS of Ukraine, K., 2012. 285 p.
- Khrykov E.M. Methodology of pedagogical research: monograph. H.: FOP Panov AM, 2017. 237 p.

KUDLYAK S.

Intern-Researcher of the State Educational Institution "University of Education Management" of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF MANAGEMENT SYSTEMS OF PLANNING OF ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITY IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

The article reveals the peculiarities of the introduction of the system of planning of organizational and pedagogical activity of teachers in the conditions of a modern institution of general secondary education. Particular importance in the management of school education is given to the selection and placement of teachers, planning their organizational and pedagogical activities, the transition of educational systems from the mode of operation to the mode of development. The article identifies the main directions and performance indicators of the implementation of the planning system of organizational and pedagogical activities in the school; experimentally confirmed the need to implement a system of planning organizational and pedagogical activities in general secondary education, which is due to constant attention to improving the professional competence of management team and teachers by means of systematization of planned activities in the system of training, self-education, methodical school service.

Key words: *planning, system of planning of organizational and pedagogical activity, management team, general secondary education institution, school management, pedagogical activity of teachers.*

Стаття надійшла до редакції 07.08.2020 р.

УДК 378.011.3-051:373.3

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223224>

СВІТЛАНА КУПЧАК

ORCID: 0000-0002-3620-6620

Рівненський державний гуманітарний університет

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті теоретично обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології. Розкрито сутність поняття «модель» та моделювання як методу наукового пізнання. Визначено основні складники (блоки) моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології (теоретико-концептуальний, змістовий, процесуально-діяльнісний, результативно-оцінювальний), детально розглянуто зміст кожного із них.

Ключові слова: професійна підготовка, проєктна технологія, модель, моделювання, блоки, компоненти, майбутні вчителі початкової школи

Постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реалізація Концепції Нової української школи розпочалася з початкової ланки освіти. Саме в

початкових класах в учнів вже формуються ключові компетентності, необхідні для подальшого навчання упродовж усього життя. Учитель Нової української школи повинен володіти різноманітними інноваційними методами і технологіями навчання, втілювати в освітню практику сучасні підходи та дидактичні принципи. З-поміж технологій, які на сьогодні актуалізуються в початковій школі, виокремлюють проєктну технологію.

Заклади післядипломної педагогічної освіти проводять для вчителів-практиків спеціальні курси, на яких ознайомлюють з інноваціями в навчанні учнів початкових класів, зокрема з особливостями використання проєктної технології. Проте, на наш погляд, таку підготовку доцільно розпочинати ще під час навчання майбутніх педагогів у вищій школі. Саме тому актуальність проблеми підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» до застосування проєктної технології не викликає сумнівів.

Для того, щоб забезпечити належний рівень підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у професійній діяльності, вважаємо за необхідне розробити її теоретичну модель, тобто спрогнозувати оптимальні способи формування готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології.

Аналіз найвагомійших публікацій, у яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми й на які спирається автор. Метод моделювання використовують у своїх дослідженнях учені різних галузей науки: філософи, математики, економісти, психологи, педагоги тощо. Проблеми моделювання у педагогічній науці присвячено праці С. Архангельського, Ю. Бабанського, О. Дахіна, В. Загвязинського, М. Кларіна, В. Красвського, Н. Кузьміної, Є. Лодатка, В. Маслова, І. Підласого та ін.

У межах пропонованого дослідження особливий науковий інтерес викликають запропоновані українськими вченими моделі підготовки учителів-предметників до використання проєктної технології: учителів іноземної мови до проєктної діяльності в початковій школі (Власенко, 2017), учителів основної до організації проєктної діяльності учнів в позаурочній роботі (Кондратова, 2008), майбутніх учителів іноземних мов до проєктної діяльності в закладах загальної середньої освіти (Бей, 2020). У цих моделях запропоновано підходи, принципи, зміст та технології підготовки здобувачів вищої освіти та вчителів-практиків до реалізації проєктної технології у професійній діяльності.

Вирішення досі не вирішених аспектів наукової проблеми, яким і присвячено цю статтю. Різні аспекти проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти висвітлено у працях Н. Бібік, О. Будник, Л. Коваль, О. Комар, О. Красовської, О. Савченко, Н. Руденко, Л. Хомич, І. Шапошнікової та ін.

Окремі наукові праці присвячені розробленню моделей підготовки майбутніх учителів початкової школи: до застосування інтерактивної технології (О. Комар), до використання інформаційних технологій (О. Суховірський), до вивчення основ інформаційно-комунікаційних технологій (Н. Кушнір), до застосування технології контекстного навчання (Т. Ніконенко), до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов (Ю. Руднік), до самоосвітньої діяльності (Л. Себало) та ін. Проте моделювання підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології в Україні ще не було предметом спеціальних наукових пошуків.

Мета статті – теоретично обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології для подальшого її втілення в практиці роботи закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз наукових джерел дав підстави стверджувати, що моделювання – це метод дослідження, який полягає у вивченні властивостей об'єкта, процесу або явища не безпосередньо, а через створену модель. Погоджуємось із ученим-педагогом В. Загвязинським у тому, що моделювання є творчим цілеспрямованим процесом створення моделей, схем, певних аналогів, що відтворюють істотні властивості складних об'єктів (Загвязинский, Атаханов, 2006, с. 199).

Слушною є думка В. Маслова про те, що моделювання є не лише методом дослідження, а й підсистемою управління зі специфічними функціями та формами вияву. За В. Масловим, моделювання спрямоване на передбачення мети, змісту та технології майбутньої інформації, а також її зображення у певній формі (моделі) найбільш адекватної системи, об'єкта, процесу (Маслов, 2008).

Згідно з визначенням В. Красвського, модель – це «система елементів, що відтворює деякі аспекти, зв'язки, функції об'єкта досліджень» (Краевский, Бережнова, 2006, с. 333).

У контексті представленого дослідження вважаємо слушним тлумачення моделі О. Рогульською як «графічного відтворення спеціально організованої взаємодії науково-педагогічних працівників та студентів у процесі навчання в ЗВО» (Рогульська, 2018, с. 87).

С. Вітвицька констатує, що педагогічна модель є проміжною ланкою між теоретичними положеннями та їх перевіркою у реальному педагогічному процесі (Вітвицька, 2005, с. 34).

Погоджуємось з Безруковою в тому, що в техніці модель – зразок, що слугує еталоном для серійного виробництва, а в педагогіці – ідея організації освітнього процесу, концепція чи педагогічна теорія, цільовий ідеал (Безрукова, 1996).

Модель відтворює об'єкт чи процес у спрощеному вигляді, його властивості, структуру, взаємозв'язки між певними елементами. Саме тому моделювання суттєво полегшує дослідження, оскільки акцентує увагу лише на головному, без зайвої деталізації, не беручи до уваги другорядне.

Метою моделювання процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології є розроблення такої моделі, яка дала б змогу підвищити ефективність цієї підготовки відповідно до сучасних вимог, які висувають перед учителем початкових класів.

У межах дослідження модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології є засобом наукового пізнання і еталоном, за яким можна організувати підготовку здобувачів вищої освіти.

Модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології тлумачимо як ідею організації освітнього процесу, чітко визначену структуру взаємопов'язаних, взаємозалежних компонентів

підготовки майбутніх учителів початкової школи, орієнтованих на застосування проектної технології у професійній діяльності.

З огляду на вищезазначене у пропонованому дослідженні зроблено спробу розробити та теоретично обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології. Результатом втілення моделі має стати належний рівень сформованості готовності здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» до реалізації проектної технології у своїй подальшій професійній діяльності.

Дослідники під час розроблення моделі визначають різні її складники (блоки, модулі, компоненти). Зокрема, модель підготовки вчителя до організації проектної діяльності з учнями основної школи в позаурочній роботі Л. Кондратової містить мотиваційний, когнітивний та операційно-діяльнісний модулі (Кондратова, 2008). У науковій розвідці Ю. Руднік модель підготовки вчителів початкової школи складається із цільового, змістового, концептуального, процесуального та оцінювального компонентів (Руднік, 2018). А. Власенко виокремила три блоки моделі: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний і результативно-оцінний (Власенко, 2017).

На наш погляд, модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології має складатися з таких блоків:

- теоретико-концептуальний (окреслює мету і завдання підготовки майбутніх вчителів майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології, стратегію підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології, провідні підходи, принципи навчання);
- змістовий (визначає зміст підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології);
- процесуально-діяльнісний (розкриває основні методи і форми підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології);
- результативно-оцінювальний (визначає методи контролю, рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології, прогнозує результат такої підготовки).

У концептуальному блоці відображено провідні ідеї, на яких ґрунтується підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології. Соціальне замовлення суспільства – учитель початкової школи, здатний на достатньому рівні впроваджувати інноваційні технології навчання школярів, зокрема проектну технологію.

Метою підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» за цією моделлю є формування високого рівня готовності до застосування проектної технології у майбутній професійній діяльності.

Відповідно до мети визначено конкретні завдання такої підготовки: а) засвоєння знань про проектну технологію та методику її використання у початковій школі; б) формування умінь і навичок використання проектної технології, набуття власного досвіду керівництва проектною діяльністю учнів; г) формування позитивного ставлення до застосування проектної технології у майбутній професійній діяльності.

Реалізація окреслених завдань передбачає використання окремих принципів та підходів.

Основними методологічними підходами до підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології визначено особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний та контекстний. Ці підходи втілюються під час відбору змісту підготовки, визначення форм, методів і технологій навчання, методів контролю тощо.

Серед дидактичних принципів, покладених в основу розробленої моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології, визначено такі: принцип науковості; принцип наочності; принцип професійної спрямованості; принцип зв'язку теорії з практикою; принцип індивідуалізації та диференціації; принцип інтегративності; принцип свідомості та активності; принцип послідовності та систематичності; принцип технологічності.

Змістовий блок моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології представлено трьома компонентами: когнітивним (знання про проектну технологію), діяльнісним (уміння використовувати проектну технологію та досвід керівництва проектною діяльністю) і особистісним (мотиви застосовувати проектну технологію у педагогічній діяльності, професійні якості майбутнього вчителя, цінності).

Отже, зміст підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології – це система знань, умінь і навичок, способів діяльності, досвіду її творчої реалізації і особистого ціннісного ставлення, що забезпечує формування готовності майбутнього фахівця до виконання такої діяльності.

Опанування вказаного змісту передбачено в робочих програмах обов'язкових і вибіркового навчальних дисциплін методичного спрямування зі спеціальності 013 «Початкова освіта». Під час вивчення методичних дисциплін поєднано різні види діяльності (за А. Вербицьким): навчальна, квазіпрофесійна та навчально-професійна. Крім того, підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної діяльності значною мірою реалізується під час педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Сутність проектних технологій здобувачі усвідомлюють ще під час вивчення загальнопедагогічних навчальних дисциплін.

Діялісно-технологічний блок моделі визначає форми, методи і технології навчання майбутніх учителів початкової школи, через які здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти до застосування проектної технології. Цей блок забезпечує реалізацію трьох складників підготовки: теоретичної (лекції, самостійна робота), практичної (лабораторні заняття, педагогічна практика) та особистісної (виконання проектів). Він охоплює форми навчання, методи, прийоми, які споріднені з видами та функціями діяльності вчителя й учня. Ефективним є застосування методів контекстного навчання, постановка проблемних запитань і завдань, використання проектної технології.

Рефлексивно-оцінювальний блок охоплює критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології. Також у цьому блоці вказано форми та методи оцінювання рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології.

Прогнозований результат утілення моделі – достатній або високий рівень готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проектної технології.

У моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології заплановано використання традиційних і нетрадиційних форм і методів контролю: усне й письмове опитування, тестування, захист проєктів та ін. Особливе місце займає самоконтроль та самоперевірка знань та вмінь здобувачів вищої освіти.

Висновки з дослідження. Запропонована модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології поєднує теоретико-концептуальний, змістовий, процесуально-діяльнісний та результативно-оцінювальний блоки і презентує в стислій формі інформацію про структуру та зміст підготовки здобувачів вищої освіти до застосування проєктної технології, основні організаційні форми освітнього процесу, методи навчання, діагностику готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології. Організація освітнього процесу на основі запропонованої моделі сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти.

Перспективами наступних розвідок буде дослідження ефективності функціонування розробленої моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування проєктної технології у педагогічних ЗВО.

Список використаних джерел

- Безрукова, В. С. (1996). *Педагогика. Проективная педагогика: учеб. пособ. для инженерно-пед. институтов и индустриально-пед. техникумов*. Екатеринбург: Деловая книга.
- Бей, І. (2020). Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів іноземних мов до проєктного навчання: теоретичний аспект. *Освітні обрії*, 50, 1, 136-139.
- Вітвицька, С. С. (2005). *Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури*. Київ: Центр навчальної літератури.
- Власенко, А. О. (2017). *Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до проєктної діяльності в початковій школі*. (Автореф. дис. канд. пед. наук), Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань.
- Загвязинский, В. И., Атаханов, Р. (2006). *Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие*. Москва: Академия.
- Кондратова, Л. Г. (2008). *Підготовка вчителя до організації проєктної діяльності учнів основної школи в позаурочній роботі*. (Автореф. дис. канд. пед. наук), Центр ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. Київ.
- Краевский, В. В., Бережнова, Е. В. (2006). *Методология педагогики: Новый этап: учебное пособие для студентов вузов*. Москва: Академия.
- Маслов, В. І. (2008). Моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці. *Післядипломна освіта в Україні*, 1, 3-9.
- Рогульська, О. О. (2018). Модель системи підготовки майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності в умовах інформаційноосвітнього середовища закладів вищої освіти. *Молодь і ринок*, 11, 87-93.
- Руднік, Ю. В. (2018). Модель підготовки вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов: технологізація процесу. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 161, 188-194.

References

- Bezrukova, V. S. (1996). *Pedagogika. Proektivnaia pedagogika [Pedagogy. Projective pedagogy]: ucheb. posob. dlia inzhenerno-ped. institutov i industrialno-ped. tekhnikumov*. Ekaterinburg: Delovaia kniga [in Russian].
- Bei, I. (2020). Strukturno-funktsionalna model pidhotovky maibutnix uchyteliv inozemnykh mov do proektnoho navchannia: teoretychnyi aspekt [Structural and functional model of preparation of future foreign language teachers for project training: theoretical aspect]. *Osvitni obrii [Educational horizons]*, 50, 1, 136-139 [in Ukrainian].
- Kondratova, L. H. (2008). *Pidhotovka vchytelia do orhanizatsii proektnoi diialnosti uchniv osnovnoi shkoly v pozaurachnii roboti [Teacher preparation for the organization of project activities of primary school students in extracurricular activities]*. (Extended abstract of PhD diss.). Tsentr. in-t pisliadyplom. ped. osvity APN Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
- Kraevskii, V. V., Berezhnova, E. V. (2006). *Metodologiiia pedagogiki: Novyi etap [Pedagogical methodology: New stage]: uchebnoe posobie dlia studentov vuzov*. Moskva: Akademiia [in Russian].
- Maslov, V. I. (2008). Modeliuvannia u teoretychnii i praktychnii diialnosti v pedahohitsi [Modeling in theoretical and practical activities in pedagogy]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini [Postgraduate education in Ukraine]*, 1, 3-9 [in Ukrainian].
- Rohulska, O. O. (2018). Model systemy pidhotovky maibutnix uchyteliv inozemnoi movy do profesiinoi diialnosti v umovakh informatsiinoosvitnoho seredovyscha zakladiv vyshchoi osvity [Model of the system of preparation of future foreign

language teachers for professional activity in the conditions of information-educational environment of higher education institutions]. *Molod i rynek [Youth and the market]*, 11, 87-93 [in Ukrainian].

Rudnik, Yu. V. (2018). Model pidhotovky vchyteliv pochatkovoї shkoly do zastosuvannya innovatsiinykh tekhnolohii navchannia inozemnykh mov: tekhnolohizatsiia protsesu [Model of preparation of primary school teachers for application of innovative technologies of teaching foreign languages: technologicalization of process]. *Naukovi zapysky Tsentralnoukrainskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriy: Pedahohichni nauky [Scientific notes of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. Seriy: Pedagogical sciences]*, 161, 188-194 [in Ukrainian].

Vitvytska, S. S. (2005). *Praktykum z pedahohiky vyshchoi shkoly [Workshop on higher school pedagogy]: navch. posib. za modulno-reitynhovoїu systemoїu navchannia dlia studentiv mahistratury*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

Vlasenko, A. O. (2017). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy do proektnoi diialnosti v pochatkovii shkoli [Preparation of future foreign language teachers for project activities in primary school]*. (Extended abstract of PhD diss.), Uman. derzh. ped. un-t im. P. Tychyny. Uman [in Ukrainian].

Zagviyazinskii, V. I., Atakhanov, R. (2006). *Metodologiia i metody psikhologo-pedagogicheskogo issledovaniia [Methodology and methods of psychological and pedagogical research]: ucheb. posobie*. Moskva: Akademiia [in Russian].

KUPCHAK S.

Rivne State University of Humanities, Ukraine

MODEL OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS PREPARATION FOR THE APPLICATION OF PROJECT TECHNOLOGY

The article deals with the theoretically justified model of future primary school teachers preparation for the project technology application. The essence of the concept of «model» and modeling as a method of scientific knowledge is revealed. The author states that the model reproduces an object or a process in a simplified form, its properties, structure, relationship between certain elements. In the proposed investigation, the model is an idea of organizing the educational process, a clearly defined structure of interconnected, interdependent components of the training of future primary school teachers, which are focused on the application of project technology in professional activities. The article indicates the importance of modeling for conducting pedagogical researches. It was found that modeling significantly facilitates the research, as it focuses only on the main thing, without unnecessary detailing, without taking into account the secondary items. The author identifies the main components (blocks) of the preparation model of future primary school teachers for the usage of project technology (theoretical-conceptual, meaningful, procedural-activity, result-evaluation), the content of each of them is considered in detail. The theoretical block outlines the purpose and objectives of the future primary school teachers training for the project technology usage, identifying leading approaches (personality-oriented, competence, activity and contextual) and the learning principles of higher education applicants. The content block determines the content of future primary school teachers preparation for the application of project technology. The procedural-activity component reveals the main methods, tools and forms of future primary school teachers preparation for the usage of project technology. The result-evaluation block is aimed at determining the levels of readiness of future primary school teachers to apply the project technology by using certain criteria and indicators, it predicts the results of such training. The proposed model of future primary school teachers preparation for the application of project technology is recommended for implementation in the training of applicants for higher education on the specialty 013 «Primary Education» in pedagogical institutions of higher education.

Key words: *professional training, project technology, model, modeling, blocks, components, future primary school teachers.*

Стаття надійшла до редакції 15.08. 2020 р.